

Για τα 'φορμά' του φιλμ 8mm

κείμενο του Μένη Θεοδωρίδη

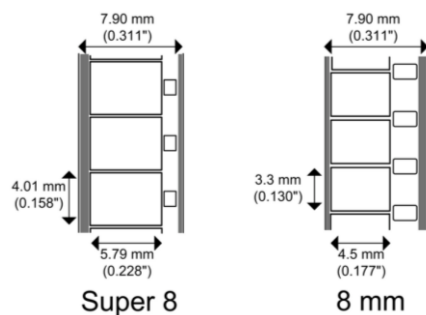
Το μέσον (φορμά) "απλό οκτώ मिलιμέτρ" (Standard 8mm ή Double 8mm ή Regular 8mm / σε μπομπίνα των 7.5 μέτρων - πλάτους 16 χιλιοστών αλλά με διπλή περφορασιόν και από τις δύο πλευρές του φιλμ- με δύο περιόδους λήψεων που κατά την 'εμφάνιση' κοβόταν ώστε να προκύψει συνεχές φιλμ 15 μέτρων), εξαρχής εξυπηρέτησε ανάγκες προσωπικής καταγραφής πολιτών. Οικογενειακές εκδηλώσεις, κοινοτικές-κοινωνικές-θρησκευτικές εκδηλώσεις του στενού πάντοτε προσωπικού κύκλου δραστηριότητας των εκάστοτε -κατά κανόνα κάπως εύπορων-ερασιτεχνών κινηματογραφιστών.

Καθοριστικό χαρακτηριστικό του μέσου ήταν βέβαια το 'αναστρεφόμενο' (reversal) φιλμ που -μετά τη χημική επεξεργασία της 'εμφάνισης'- έδινε θετική εικόνα, έτοιμη για προβολή πάνω στο ίδιο, 'πρωτότυπο', φιλμ χωρίς τη μεσολάβηση κάποιου αρνητικού φιλμ που προβλέπει εκτύπωση σε θετικό αντίτυπο για προβολή. Υπήρχε δηλαδή, ένα μόνον αντίτυπο κάθε λήψης. Το στοιχειώδες μοντάζ (συνήθως τακτοποίηση των λήψεων σε κάποια επιθυμητή σειρά και αφαίρεση των κακοφωτισμένων ή 'κουνημένων' λήψεων) γινόταν απευθείας στο μοναδικό αντίτυπο με αποτέλεσμα οι 'κολλήσεις' να μην μπορούν, βέβαια, να αναιρεθούν και, συχνά, να αναπηδούν κατά την προβολή.

Πρόβλεψη για 'σύγχρονη' εγγραφή ήχου κατά τη λήψη δεν υπήρχε. Κυκλοφόρησαν κάποια συστήματα στοιχειώδους συγχρονισμού της μηχανής προβολής των 8mm με συσκευές οικιακού μαγνητοφώνου, ώστε να μπορεί να προστεθεί -εκ των υστέρων- ηχητική συνοδεία. Προς το τέλος της περιόδου ακμής του μέσου (1960-1967) κυκλοφόρησαν ηχητικές μηχανές προβολής 8mm που επέτρεπαν την εκ των υστέρων προσθήκη μουσικής, σπηκάζ και συνοδευτικών ήχων σε ειδική μαγνητική επίστρωση πάνω στο φιλμ προβολής, με 'ντεκαλάζ' 56 καρρέ.

Οι τεχνικές βελτιώσεις ήσαν πάντοτε στην κατεύθυνση της καλύτερης λήψης: συνδυασμός τριών φακών (ευρυγωνίου, νορμάλ, τηλεφακού), σκόπευση ρεφλέξ, προσθήκη φωτομέτρου και μηχανισμού εστίασης, ταχύτητες ροής του φιλμ (ώστε να επιτυγχάνεται στοιχειώδες 'ραλαντί' και 'αξελερέ' για ειδικές λήψεις), μεγαλύτερης διάρκειας κούρδισμα (ξεπερνώντας το όριο λήψεων των 20"-30") και φυσικά του έγχρωμου αναστρεφόμενου φιλμ. Όλα αυτά εξυπηρετούσαν τις προσωπικές ανάγκες καταγραφής γεγονότων και προβολής σε περιορισμένο κοινό συγγενών, φίλων, γνωστών και γειτόνων (τα φιλμ που συνήθως αποκαλούνταν "αναμνηστικά"). Κορυφαίο μοντέλο τέτοιας κάμερας η σειρά Volex B8 που με τον μικρό της όγκο και την τεχνολογική της υπεροχή ήταν τότε το μηχανολογικό αντίστοιχο της μικρής βιντεοκάμερας υψηλής ευκρίνειας που κυκλοφορεί σήμερα.

Σοβαρή τεχνολογική εξέλιξη στάθηκε η εμφάνιση και γρήγορη εξάπλωση του φορμά Σούπερ 8 'μιλιμέτρ' (Super 8mm και του συναφούς Single 8mm το οποίο όμως γρήγορα υποχώρησε) με μικρότερες περφορασιόν προς όφελος κάπως μεγαλύτερης εικόνας πάνω στο ίδιου πλάτους φιλμ. Σημαντικά χαρακτηριστικά ευκολίας του νέου φορμά ήταν η χρήση τυποποιημένης κασέτας των 15 μέτρων, ώστε να απλουστευτεί η διαδικασία φόρτωσης του φιλμ, η ελαφρά μεγαλύτερη ταχύτητα ροής (18fps αντί του 16fps που προέβλεπαν οι κάμερες του απλού 8mm), η ηλεκτροκίνηση των καμερών (με μπαταρίες), η συστηματική χρήση φακών 'ζουμ' κ.λπ. Επίσης η δυνατότητα εγγραφής συνοδευτικού ήχου με τη μηχανή προβολής σε μαγνητική πίστα πάνω στο φιλμ, τελειοποιήθηκε αρκετά επιτρέποντας κάποιο μιξάζ και διαδοχικές επανεγγραφές από διαφορετικές πηγές ήχου. Ως χρηστική όμως προτεραιότητα προβλεπόταν και πάλι η ανάγκη της εύκολης και τεχνικά άρτιας προσωπικής καταγραφής (1968-1978).

Την ίδια προτεραιότητα εξυπηρετούσε και η σχεδίαση, από όλες τις εταιρείες, μηχανών προβολής φιλμ 8 χιλιοστών Σούπερ-Στάνταρντ, που δηλαδή με κάποια απλή μετατροπή από τον χρήστη μπορούσαν να προβάλλουν ικανοποιητικά οποιοδήποτε από τα δύο φορμά και, κάποια μοντέλα, με εγγραφή και αναπαραγωγή ήχου. Αυτό συνετέλεσε και στη συμβιβαστική μηχανολογική επικράτηση του συστήματος προώθησης του φιλμ με μονή γρίφα αντί της διπλής που σίγουρα εξασφάλιζε μεγαλύτερη σταθερότητα. Ακόμα και σήμερα όμως οι συλλέκτες προτιμούν να έχουν μία μηχανή προβολής με διπλή γρίφα για τα φιλμ Στάνταρντ 8 χιλιοστών και μία για τα φιλμ Σούπερ 8 χιλιοστών.

Σιγά-σιγά, παράγοντες όπως το υψηλό κόστος του φιλμ 16mm (πολύ ακριβότερος εξοπλισμός, επεξεργασία συνήθως αρνητικού-θετικού φιλμ) αλλά και ο όγκος-βάρος της κάμερας των 16mm, έσπρωξαν αρκετούς νέους δημιουργούς να προσπαθήσουν να αξιοποιήσουν το Σούπερ 8 για τις ανάγκες παραγωγής μικρών κινηματογραφικών project (πειραματικές ταινίες, σπουδαστικές ταινίες, φεστιβάλ ερασιτεχνών κ.λπ.) αντί του τότε κυρίαρχου (ρεπορτάζ, ντοκιμαντέρ, πειραματισμός) ημιεπαγγελματικού φορμά των 16mm. Μετατοπίστηκαν έτσι οι τεχνολογικές προτεραιότητες του μέσου, από το πλαίσιο της προσωπικής καταγραφής, προς ένα εκφραστικό εργαλείο κινηματογράφου (περίπτωση των δικών μας Κλωνάρη-Θωμαδάκη που στο ξεκίνημά τους δούλεψαν με φιλμ Σούπερ

8). Μια πορεία ανάλογη με την εξέλιξη του φωτογραφικού μέσου αυτοεκτυπούμενης φωτογραφίας Polaroid που, από εργαλείο αναμνηστικών καταγραφών, έγινε εκφραστικό φωτογραφικό εργαλείο με ιδιαίτερα αισθητικά χαρακτηριστικά. Την περίοδο εκείνη κυκλοφόρησαν και κάποια μοντέλα του φορμά Double Super 8mm / με μπομπίνα των 30 μέτρων - 16 χιλιοστών, διπλή περφορασιόν τύπου Σούπερ 8 και από τις δύο πλευρές του φιλμ, με δύο περιόδους λήψεων που κατά την 'εμφάνιση' κοβόταν ώστε να προκύψει συνεχές φιλμ 60 μέτρων, με αρκετά τεχνικά πλεονεκτήματα που όμως -λόγω κόστους- υιοθετήθηκαν από πολύ περιορισμένο αριθμό χρηστών. Ήδη οι ανάγκες προσωπικής καταγραφής πολλών χρηστών άρχισαν να καλύπτονται επιτυχέστερα και οικονομικότερα από ένα νέο μέσον: το βίντεο και την βιντεοκασέτα!

Σεπτέμβρης 2018.